

Õiguskantsler

Priit Pikamäe
Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie 18.09.2013 nr 4-3-133-13

Meie 09.10.2013 nr 9-2/131263/1304314

**Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses
01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud riigilõivuseaduse § 56 lg 1 ja lisa 1**

Austatud Riigikohtu esimees

Pöördusite minu poole ja küsisite põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 3-4-1-40-13 (Harju Maakohtus tsiviilasi nr 2-11-9524) arvamust 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud riigilõivuseaduse (RLS) § 56 lg 1 ja lisa 1 sätete Eesti Vabariigi põhiseadusele (Põhiseadus või PS) vastavuse kohta osas, mis koostoimes nägid ette kohustuse tasuda tsiviilasjas hinnaga üle 3 500 000 kuni 4 000 000 krooni (konkreetsel juhul 255 645,99 eurot) hagiavalduselt riigilõivu 160 000 krooni (10 256,41 eurot).

Tutvusin Harju Maakohtu 04.09.2013 määrusega nr 2-11-9524 ning **leian, et Põhiseaduse § 15 lõikega 1 ning §-ga 11 ei olnud kooskõlas hagi esitamise ajal kehtinud RLS § 56 lg 1 koostoimes lisaga 1, mille alusel tuli tsiviilasjas üle 3 500 000 kuni 4 000 000 krooni tasuda hagiavalduselt riigilõivu 160 000 krooni (10 256,41 eurot).**

Konkreetses kohtasjas määras Harju Maakohus oma 04.09.2013 määruses 2-11-9524 kohtu hinnangul põhiseaduspäraseks riigilõivu suuruseks 5768,03 eurot. Leian, et kuna Riigikohus on korduvalt tunnistanud põhiseadusevastaseks riigilõivuseaduse norme, mille alusel tuli tasuda riigilõivu samas suurusjärgus või isegi vähem (leides ühtlasi, et ka väiksem lõiv võimaldab saavutada nii menetlusökoonoomia kui ka õigusemõistmise kulutuste kandmisest osavõtu eesmärke)¹, siis tekitab ka 04.09.2013 määratud riigilõivu suurus 5768,03 eurot vähemalt kahtluse selle põhiseaduspärasusest.

Selgitan oma seisukohti alljärgnevalt. Ühtlasi teatan, et ei soovi asja arutamist suulises menetluses.

¹ RKPJKo 12.09.2013 [3-4-1-26-13](#) - riigilõiv 85 000 krooni, RKPJKo 11.06.2013 [3-4-1-15-13](#) - riigilõiv 85 000 krooni, RKPJKo 10.04.2013 [3-4-1-30-12](#) - riigilõiv 4473,81 eurot, RKPJKo 10.04.2013 [3-4-1-27-12](#) - riigilõiv 4793,37 eurot, RKPJKo 19.02.2013 [3-4-1-28-12](#) - riigilõiv 4145,25 eurot, RKPJKo 30.10.2012 [3-4-1-14-12](#) riigilõivud 4473,81 ja 4793,37 eurot.

I Vaidlusalused sätted

Riigilõivuseadus (kehtivus 01.01.2009 kuni 31.12.2010)

„§ 56. Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine

(1) Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagihinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summana.

[---].

Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde

RIIGILÕIVU TÄISMÄÄRAD AVALDUSE ESITAMISE EEST
TSIVIILKOHTUMENETLUSES (KROONIDES)

Tsiviilasja kuni, k.a	hind	Riigilõivu täismäär
3 500 000		
4 000 000		160 000

II Õiguskantsleri seisukoht

1. Põhiseaduslikkuse järelevalve lubatavus – vaidlusaluse sätte asjassepuutuvus

1. Tsiviilasjas nr 2-11-9524 esitas hageja 04.09.2009 Harju Maakohtule hagi (hinnaga 255 646,59 eurot), millelt tasus riigilõivu 160 000 krooni (vastab 10 225,86 eurole). Menetlus on käesoleva arvamuse andmise ajal pooleli.

2. Hageja esitas 30.06.2013 taotluse enamtasutud riigilõivu 4457,83 euro tagastamiseks. Hageja leidis taotluses (viidates hagi esitamise ajal, s.o kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lõikele 1 ja lisale 1), et hagilt hinnaga üle 3 500 000 krooni kuni 4 000 00 krooni (255 646,59 eurot) nõutud riigilõiv 160 000 krooni (10 225,86 eurot) on põhiseadusvastane. Hageja viitas lisaks ka Riigikohtu 02.05.2013 otsusele asjas [3-4-1-9-13](#), milles asuti seisukohale: „Tunnistada, et riigilõivuseaduse [---] § 57 lõige 1 koostoimes lisaga 1 olid põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 223 690 euro 76 senti kuni 255 646 eurot 59 senti tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 10 225 eurot 86 senti.“

3. Harju Maakohus oma 04.09.2013 määruses 2-11-9524: a) tunnistas Põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata RLS § 56 lg 1 koostoimes lisaga 1 (01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud redaktsioonis) osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 3 500 000 krooni kuni 4 000 000 krooni tuli hagi esitamisel tasuda riigilõivu 160 000 krooni; b) edastas määruse põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamiseks Riigikohtule; c) määras hagejal hagiavalduselt hagihinnaga 4 000 000 krooni (255 646,59 eurot) tasumisele kuulunud riigilõivu summaks 90 250 krooni, s.o 5768,03 eurot; ning ühtlasi d) rahuldab hageja 30.06.2013 taotluse enamtasutud riigilõivu 4457,83 euro tagastamiseks. Harju Maakohtu 04.09.2013 määruse alusel algas põhiseaduslikkuse kohtumenetlus, mille kohta arvamuse saamiseks pöördusite ka minu poole.

4. Kuna Harju Maakohtu 04.09.2013 määrusest 2-11-9524 nähtuvalt esitas hageja riigilõivu tagastamise taotluse enne maakohtu otsuse jõustumist, võib Harju Maakohtu algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve menetlust pidada Riigikohtu väljakujunenud praktika valguses lubatavaks ning kohtuasjas nr 2-11-9524 kohaldamata jäetud RLS § 56 lg 1 koostoimes lisaga 1 (01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud redaktsioonis) vastavas osas asjassepuutuvaks.

2. Normikontrolli põhjendus, asjassepuutuvate normide vastavus põhiseadusele

6. Arvestades Riigikohtu varasemat praktikat riigilõivude suuruse põhiseaduspärase küsimuses² ja minu menetlusosalisena esitatud seisukohti nendes põhiseaduslikkus järelevalve kohtumenetlustes, **on ilmne, et 01.01.2009 kuni 31.12.2010 kehtinud RLS § 56 lg 1 ja lisa 1 koostoimes kehtinud regulatsioon on Põhiseadusega vastuolus** (kui ülemäära kõrge piirang kohtusse pöördumiseks) osas, milles **tsiviilasjas hinnaga üle 3 500 000 kuni 4 000 000 krooni (konkreetsel juhul 255 645,99 eurot) tuli hagiavalduselt tasuta riigilõivu 160 000 krooni (10 256,41 eurot).**

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Hent Kalmo
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

² Vt nt RKPJKo 02.05.2013nr [3-4-1-9-13](#) ja allmärkuses 1 viidatud lahendid.